

ISBN: 2181-8932

O'ZBEKISTON DAVLAT SAN'AT VA
MADANIYAT INSTITUTI

Xabarlari

3-4 / 2017

ЖУРНАЛ САҲИФАЛАРИДА

М У Н Д А Р И Ж А

БОШ МУҲАРРИР МИНБАРИ

- Б.Сайфуллаев. Баркарор тараккиёт стратегияси.....3

I. ТЕАТР ВА КИНО

1. С. Хайтматова. К вопросу развития документального кино Узбекистана 1960-1980-х гг. в контексте истории культуры6
2. С. Қодирова. Ўзбек театри тарихида унутилмас саҳифа11
3. У.Маматов. Портреты кинодеятелей, созданные мастерами изобразительного искусства Узбекистана во второй половине XX века17

II. МУСИҚА САНЪАТИ

1. Ж.Шукуров. Бухоро шашмақомига доир илмий рисола24
2. Ф.Тўраев. Таникли дирижёр ва мураббий27
3. А.Дадаев. Устоз ёди (ижрочилик мактаби хусусида).....35
4. Ғ.Худоев. Бухоро мумтоз мусикасида мақомшунослик масалалари.....43

III. САНЪАТ ТАРИХИ, ФАЛСАФА ВА НОМОДДИЙ МАДАНИЙ МЕРОС

1. И. Абдурахмонов. Санъат ибтидосини тизимли ўрганишнинг устувор масалалари (диний-кулът ва мифо-эпик мавзулар мисолида)50
2. В.Рустамов. Ижтимоий-иқтисодий ислохотлар тарғиботида маданий тадбирларнинг аҳамияти56
3. Бинафша Нодир. Социокультурные аспекты сохранения и развития узбекского традиционного текстиля63
4. Ў. Носиров. Эзулик ва тараккиёт йўлидаги фидойи инсон.....68

IV. ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ

1. С. Шаумаров. Олий таълим тизимида вебинар технологияларни қўллашнинг ўзига хос хусусиятлари.....74
2. Г.Ходжаметова. Қорақалпоғистон Республикаси мусика маданияти.....80
3. Н.Қурбонова. Ўзбек янги романчилигида миллийликнинг акс этиши88

V. ЁШ ТАДҚИҚОТЧИ

1. Э.Юлдашев. Техника и современное искусство: экспликация взаимодействия в контексте развития художественно-эстетической деятельности.....93

VI. ЯНГИЛИКЛАР

1. П.Палуаниязов. Мукаддас даргох.....98
2. Ш.Усмонов. Илм даргохига бир назар.....101
3. И.Джуманов. Ҳамкорликнинг истикболли уфқлари104
4. Э.Юлдашев, А.Хмыров. Начало активного изучения зарубежного опыта в рамках программы ЕС Erasmus+107
5. А.Кудрявцев. "PROlogue"-2017. Итоги главного смотра короткометражного кино в Узбекистане. Наши студенты снова в победители!.....110
6. Исхокхон Ибрatнинг илмий мероси112

Ўзбекистон Республикасининг Биринчи Президенти,
буюк давлат ва сиёсат арбоби Ислам Абдуганиевич
Каримов таваллудининг 80 йиллигига бағишланади.

Ў. НОСИРОВ,
фалсафа фанлари номзоди, доцент

Эзгулик ва тараққиёт йўлидаги фидойи инсон

Аннотация. Мақола мамлакатимизнинг Биринчи Президенти Ислам Каримовнинг бозор иқтисодиётига ўтиш даврининг қийинчиликларига қарамасдан тараққиётимизнинг маънавий асосларини яратиш ва мустаҳкамлашга оид фаолиятини ёритишга бағишланган.

Калит сўзлар: маънавият, маънавий асос, маънавий юксалиш, соғлом маънавий эҳтиёж, бозор иқтисодиёти, миллатлараро муносабатлар, диний бағрикенглик, санъатнинг тижоратлашуви, ўтиш даври, ижтимоий адолат, миллий гурур, “Ўзбек модели”, миллий ўзликни англаш, миллий гоё, бунёдкор гоёлар, бузғунчи гоёлар

Аннотация. Статья посвящена процессу становления рыночной экономики и развития духовных основ независимости в переходный период, заложенный первым президентом нашей страны Ислам Каримовым.

Ключевые слова: духовность, духовная основа, духовные потребности, рыночная экономика, национальные отношения, религиозная толерантность духовный рост, переходный период, общественная справедливость, национальная гордость, «узбекская модель», национальное самосознание, национальная идея.

Annotation. The article focuses on the process of establishing a market economy and developing the spiritual foundations of independence in the transitional period laid down by the first president of our country Islam Karimov.

Key words: Spirituality, spiritual basis, spiritual needs, market economy, national relations, religious tolerance, spiritual growth, transition period, social justice, national pride, «Uzbek model», national self-awareness, national idea.

Йигирманчи аср 90-йилларининг бошида собиқ СССРнинг парчаланиши натижасида янгидан ташкил этилган мамлакатларнинг барчасида коммунистик мафкурадан халос бўлиш, ижтимоий мулкчилик психологиясидан қутилиш, бозор иқтисодиётига ўтиш, такомиллашган инфратизимни, замонавий бошқарув аппаратини яратиш сингари мураккаб муаммолар мавжуд эди. Ўзбекистонда ҳам юқорида кўрсатилган муаммоларни ҳал этишдан ташқари демократияни ва ҳуқуқий давлат принципларини халқимизнинг минг-минг йиллик тарихи ва миллий анъаналари билан боғланган ҳолда ҳаётнинг барча соҳаларида мустаҳкамлаш, одамлар онгига янги жамиятнинг янги гоёларини сингдириш, халқнинг кадр-қимматини кўтариш, жамият ҳаётида ижтимоий адолатни тиклаш масаласи кўндаланг бўлиб

турарди. Бу айтишга осон, лекин кўп йиллар давомида ҳал этилиши мушкул бўлган улкан ва мураккаб вазифалар эди.

Шу пайтда собиқ иттифокдаги биронта ҳам республика Ўзбекистон сингари оғир, фожиали аҳволда бўлмаганлиги, ижтимоий портлашлар хавфи ҳар томонлама етилиб келаётганлиги нуктаи-назаридан ҳам қараладиган бўлса Ислам Каримов феноменининг моҳиятини янада чуқурроқ англаш мумкин. Шароитнинг жуда қалтис эканлигини ҳурматли журналхонларимиз чуқурроқ ҳис этишлари учун ўша пайтда нашр этилган “Новый мир”, “Огонёк”, “Знамя”, “Дружба народов” журналларида эълон қилинган мақолалар мазмунига уларнинг диққатини жалб қилишни истар эдик. Ушбу мақолаларда оғир турмуш шароити, иқтисодий бўҳрон, маданий-маънавий

ҳаётдаги бузилишлар, миллатчиликнинг кучайиши натижасида русийзабон аҳолининг Ўзбекистонни ташлаб чиқиб кетаётганлиги, кўпгина шаҳарлардаги қонли воқеалар, мамлакатнинг бошқарув тизимида кучли ва ёрқин шахсларнинг етишмаслиги ҳақида фикрлар билдирилган. Ўша пайтдаги ҳолатни тўлиқ тасаввур этиш учун бир тарихий воқеани эслаб ўтиш жоиздир.

1991 йили Олий Кенгашнинг VII сессияси бўлиб ўтган кундаги воқеалар кўпчиликнинг ёдида бўлса керак. Ўша кундаги аҳволни бугунги кун ёшлари тасаввурига сиғдира олмаслиги ҳам мумкин. Аҳвол нафақат собиқ иттифокда юз бераётган алғов-далғовларнинг акс этиши, шунингдек, янги давлатимиз, миллатимиз учун иқтисодий, сиёсий йўл танлаш масалалари билан ҳам боғлиқ эди. Республика телевидениесидан ушбу сессия йиғилишини томоша қилган ҳар бир виждонли инсон давлатимиз ва миллатимиз келажагини ўйлаб, чуқур ташвиш ва изтиробга тушган эди. Ўша сессияда фитначилар беҳосдан ҳаракатга келиб, минбардан туриб Президент номига ва шаънига нисбатан тухмат ва ҳатто ҳақорат ёғдира бошладилар, ўзларига лавозим талаб қилдилар. Президент ҳимоясига унинг ён-атрофида ўтирганлардан биронтаси ҳаракат қилмади. Савол туғилади: сессиядаги “ҳужумчилар” кимлар томонидан тайёрланган эди? “Мақсад нима эди? Ватанпарварлик туйғуларими, халқ манфаатларими ёки тўғрироғи Президентлик курсиси эдими?”.

Аслида, халқ сайлаган Президентга қарши бориш халқнинг иродасига қарши бориш эди. Ана шундай ўта оғир шароитда қийинчиликларни мардонавор енгиб ўтилиши Ислом Каримовдек забардаст, узокни кўра олувчи етакчи, фикри, тафаккури тиниқ сиёсий арбобнинг номи ва фаолияти билан чамбарчас боғланиб кетган. Қийинчиликлар орқали эришилган ғалабани сақлаб қолиш ва мустаҳкамлаш учун Ислом Каримов раҳбарлигида миллий тараққиётнинг мамлакатимизга, халқимизнинг турмуш тарзига ва менталитетига мос келадиган янги модели яратилди.

Даврнинг оғир синовларидан ўтган ва жаҳон миқёсида расман тан олинган “Ўзбек модели” энг аввало, Ўзбекистонда янги, ижтимоий йўналтирилган бозор иқтисодиётига ўтишнинг Биринчи Президентимиз таклиф этган тамойилларига, халқимизнинг куч-қудратига ва интеллектуал салоҳиятига асосланган эди. Бу

Ислом Каримовнинг пойтахтимиздаги ҳайкали

тамойилларнинг моҳияти бозор иқтисодиётига ўтиш даврида давлатнинг бош ислоҳатчиси бўлиши, жамиятда қонун устиворлиги, аҳолининг муҳтож қатламларини ижтимоий ҳимоя қилиш, ислоҳотларни босқичма-босқич амалга оширишдан иборат эди. Албатта, ҳозиргача мамлакатимиз ушбу йўналишларнинг барчасида шошма-шошарликка йўл қўймасдан улкан ютуқларни қўлга киритди. Лекин, бугунги кунда тараққиётнинг янада юксакроқ босқичига кўтарилишимизга тўсқинлик қилган, бизни ўз танлаган йўлимиздан буриб юборишга уринган кўплаб ҳаракатлар ҳам содир бўлди.

Дунё миқёсида манфаатлар кураши, диний экстремизм ва террорчилик, сиёсий, иқтисодий, маънавий-ахлоқий бузғунчилик, кўпоровчилик ҳаракатлари, дунёнинг турли минтақаларида қонли фожеаларни келтириб чиқаришга уринишлар янада фаоллашди. Натижада мустақил давлатимиз ҳудудига ҳар турли ғаразли оқимлар, бузғунчи ғоялар, маънавий-ахлоқий қадриятларимизга мутлақо зид бўлган иллатлар кириб кела бошлади. Ёш авлод қалби ва онгини эгаллаш учун ахборот ҳуружи авж ола бошлади. Ана шундай шароитда Ислом Каримов халқимизни бефарқ, лоқайд бўлмасликка, дунёда бунёдкор ва бузғунчи ғоялар

Санъат тарихи, фалсафа ва номоддий маданий мерос

кураши авж олаётган бир пайтда фикрга қарши фикр, ғояга қарши ғоя, жаҳолатга қарши маърифатга таянган ҳолда курашишга, қўлга киритилган муваффақиятларимизнинг маънавий пойдеворини мустаҳкамлашга даъват этди. Ушбу маънавий пойдеворни мустаҳкамлашда халқимизнинг асрлар синовидан ўтган тажрибасига, юксак инсоний фазилатларига, миллий ва маънавий кадриятларига таянишга чақирди.

Бугунги кунда бозор иқтисодиёти, ташки сиёсат, маънавият ва маърифат, фан, ўтмиш тарихимизга, дин ва диндорларга муносабат, келажакдаги буюк режалар, янги авлод тарбияси муаммолари билан бир вақтнинг ўзида шуғулланишга улгурган Ислом Каримов феномени ҳар биримизда ҳайрат уйғотиши муқаррардир. Ислом Каримов мамлакат ҳаётининг турли жабҳаларига оид муаммоларни ҳал қилиш билан қанчалик банд бўлмасин маънавият масаласини алоҳида эътиборда тутди.

“Маънавият, — деб ёзади Ислом Каримов, — ...инсонга ҳаётда барқарорлик бағишлайди, унинг қарашлари, шунчаки бойлик орттириш йўлида кун кўришга йўл қўймайди, фожиялар вақтида омон сақлаб қолади ва моддий қийинчилик кунларида иродани мустаҳкамлайди.

... Олдин одамларга моддий бойлик бериш, сўнгра маънавият тўғрисида ўйлаш керак, дейдиганлар ҳақ бўлмасалар керак. Маънавият инсоннинг, халқнинг, жамиятнинг, давлатнинг куч қудратидир. У йўқ жойда ҳеч қачон бахт-саодат бўлмайди”. [8.Б.13]

Биринчи Президентимиз узок йиллик кузатишлари, мураккаб, зиддиятли ҳаётда орттирилган тажрибаси, бутун дунё миқёсида юз бераётган шиддатли воқеа-ҳодисалар, глобаллашув жараёнларининг инсон руҳий оламига таъсири мисолида маънавиятни инсонни руҳий покланиш, қалбан улғайишга қорлайдиган, одамнинг ички дунёси, иродасини бақувват, иймон-этиқодини бутун қиладиган, виждонини уйғотадиган бекиёс куч, унинг барча қарашларининг мезони эканлигини таъкидлабгина қолмай, бунга аввало ўзи амал қилиб, ўрнатқан бўлди.

Ахборот оқими ва унинг шиддати, фикрлар, қарашлар ва кадриятлар тўқнашуви инсонлар қалбида ва онгида чуқур акс-садо бераётган бугунги таҳликали замонда ҳар бир инсон руҳан пок бўлиб, иродаси мустаҳкам, иймони бутун, виждони доимо уйғоқ бўлиб яшаганидагина унинг ҳаёти чуқур маънога эга бўлади. Айниқса, ушбу мафкуравий таҳдидлар марказида ҳали оқ-қорани яхши

танимаган ёшларимиз турганлигини эътиборга оладиган бўлсак, нима учун фарзандларимизни бировлар қўлига бериб бўлмаслиги кераклигининг сабаби янада ойдинлашади. Шунинг учун ҳам истиклолнинг дастлабки йиллариданок маънавият тарбиясини, маънавият, маърифат соҳасини ривож-лантириш масаласига алоҳида эътибор берилди.

Бунинг учун энг аввало, эски мустабид тузумга хос бўлган сиёсий-мафкуравий меросдан тезроқ қутилиш, маънавиятни ривожлантиришнинг янги назарий асосларини ишлаб чиқиш, маданият таракқиёти учун зарур бўлган ҳуқуқий асосларни яратиш ва амалда қўллашдан иборат эди. Бу борада бошқарув тизимини такомиллаштиришда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлиги тўғрисида”ги Низом (1992 йил) алоҳида аҳамиятга эга бўлди ва у вазирликнинг ташкилий тузилмаларини такомиллаштириш, иш самарадорлигини оширишга катта таъсир кўрсатди.

Шунингдек, Республика Биринчи Президентининг “Ўзбекистонда театр ва мусика санъатини янада ривожлантиришни қўллаб-қувватлаш чора-тадбирлари тўғрисида”ги (1995 йил), “Республикада мусикий таълимни, маданият ва санъат ўқув юртлари фаолиятини такомиллаштириш тўғрисида”ги (1996 йил), “Ўзбекистонда миллий ракс, хореография санъатини ривожлантириш тўғрисида”ги (1997 йил), “Ўзбекистон театр санъатини риволантириш тўғрисида”ги (1998 йил) Фармонлари Республика маданий-маънавий ҳаётида жуда чуқур ислохотларни амалга оширишда муҳим аҳамиятга эга бўлди.

Ислохотларнинг чуқурлашиб бориши жараёнида маънавий-маърифий соҳа миллий ва умуминсоний кадриятлар уйғунлиги, миллий ғояни шакллантириш манфаатларига мос тарзда давлат сиёсатининг устувор йўналиши сифатида эътироф этилди. Натижада маънавиятнинг мамлакат ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ҳаёти жабҳасидаги барча муаммоларни ҳал этишдаги роли ва ўрнининг ортиб боришидан ташқари, сифат жиҳатидан янгиланиш, покланиш ва барқарорлашув учун ҳам катта аҳамиятга эга эканлиги намоён бўла бошлади.

Айниқса, халқимизнинг бой маънавий меросини тиклаш, мустаҳкамлаш борасида жуда катта ишлар амалга оширилди. Жамиятда янги шарт-шароитларда юз бераётган жараёнлар бой ва қадимий тарихимизнинг муайян даврларида яшаб ижод қилган буюк мутафаккирлар шахсига нисбатан

муносабатларни тубдан ўзгартириб юборди. Тарихий жараён, унда ўтган буюк шахсларга ҳаққонийлик, тарихийлик, илмийлик, ҳолисликка таянган ҳолда бугунги кун нуқтаи назаридан эмас, улар яшаб ўтган даврга нисбатан кўрсатган фаолиятига кўра баҳо беришдан иборат бўлган янгича қарашларга асос солинди. Муҳаммад Ҳоразмий, Форобий, Беруний, Ибн Сино, Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий, Бобур каби мутафаккирларнинг асарлари нашр этила бошланди.

Абдуҳолиқ Гиждувоний, Баҳоуддин Накшбанд, Аҳмад Яссавий, Бурҳониддин Марғилонийларнинг руҳи шод этилди: асарлари нашр қилинди, уларнинг юбилейларига бағишлаб халқаро конференциялар уюштирилди. Маҳмудхўжа Бехбудий, Мунавварқори Абдурашидхонов, Абдулла Авлоний, Ҳожи Муин, Абдулла Қодирий, Чўлпон, Фитрат, Усмон Носир сингари ватанимиз озодлиги йўлида жафо чеккан, шаҳид кетган буюк сиймоларнинг номлари абадийлаштирилди. Асарлари нашр этилди, улар ҳақидаги ҳақиқат қарор топтирилди. Жамият аъзоларининг динга ва кадриятларга муносабатлари тубдан ўзгара бошлади. Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти Ислоҳ Каримовнинг “Мусулмонларнинг Саудия Арабистонига ҳаж қилиши тўғрисида”ги (1990 йил), “Ўзбекистон Республикасининг Вазирлар Маҳкамасининг ҳузурида дин ишлари бўйича комитет ташкил қилиш тўғрисида”ги (1992 йил), “Рўза ҳайитини дам олиш куни деб эълон қилиш тўғрисида”ги (1992 йил) Фармонлари, Ўзбекистон Республикасининг “Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар ҳақида”ги (1998 йил) Қонуни, 1995 йилда Тошкентда ислом тадқиқот маркази, Тошкент ислом университетининг ташкил топганлигини миллий маданий соҳадаги чуқур ислохотлар натижаси эканлигини инкор этиш мумкин эмас. Ушбу йилларда мамлакатимиздаги тарихий ва маданий ёдгорликларни сақлаш, таъмирлаш, улардан ғоявий-мафкуравий, маданий-тарбиявий мақсадларда фойдаланиш йўналишида ҳам катта ишлар амалга оширилди.

Тарихий — маданий ёдгорликларни асрашда “Ўзбекистон Республикасининг маданий меросни муҳофаза қилиш бўйича қонун”, “Мерос” мамлакат дастури, “Ўзбекистонда маданий меросни сақлаш ва ундан фойдаланишнинг 2000 йилгача бўлган даврдаги асосий йўналишлари” каби муҳим ҳужжатлар ҳам ўз пайтида қабул қилинган бўлиб, соҳада жиддий ислохотларни амалга оширишга

ёрддам берди. Шунингдек, тарихий ёдгорликларни илмий ўрганиш бўйича ЮНЕСКО экспертлари билан ҳамкорликда “Ўзбекистон маданий меросини тиклаш ва уни мўътадил ривожлантириш” дастури доирасида ҳам улкан ишлар амалга оширилди. Тошкент, Самарқанд, Бухоро, Хива, Шаҳрисабз каби кўҳна шаҳарларда бу борада олиб борилган ишлар айниқса диққатга сазовор бўлди. Жумладан, Тошкентдаги Ҳазрати Имом мажмуаси, Самарқанддаги Регистон, Гўри Амир мажмуалари, Шаҳрисабздаги Оксарой мажмуаси қайта таъмирланди.

Бозор иқтисодиётига ўтиш даврининг қийинчиликларига қарамадан маданият муассасаларини сақлаб қолиш, улар фаолиятида тижоратлашувнинг олдини олиш, театрлар, музейлар, таълим муассасалари, маданий-маърифий муассасалар тармоғини кенгайтириш борасида кўпгина ишлар амалга оширилди. 2000-йиллар бошларида мамлакатимизда жами 9500 дан ортиқ маданият муассасалари фаолият кўрсата бошлади. Жумладан 4 та олий ўқув юрти, 23 та ўрта махсус билим юртларида кўплаб юқори малакали кадрлар тайёрланди. Халқимиз маънавий ҳаётида театр санъати катта роль ўйнаб келганлигини ҳисобга олиб, истиқлол йилларида театрларнинг ижтимоий-маънавий қиёфаси ўзгаришига алоҳида аҳамият берилиши натижасида улар кишиларнинг соғлом маънавий эҳтиёжини шакллантирувчи маърифий масканга айланди.

Жумладан, Ўзбек миллий академик драма театри, Ўзбек давлат драма театри, А.Мажидий номидаги Каттакўрғон театри, Огаҳий номидаги Хоразм вилояти мусикали драма ва комедия театрларида Амир Темур, ал-Форобий каби буюк сиймолар образлари яратилган сахна асарлари халқимизнинг миллий ўзлигини англашида алоҳида аҳамиятга эга бўлди. Бундан ташқари, 1998 йилда Маданият ишлари вазирлигининг театр ташкилотлари, республика театр арбоблари уюшмаси негизда Маданият ишлари вазирлиги тизимида “Ўзбек театр” ижодий ишлаб чиқариш бирлашмаси ва унинг қошида театр ижодкорлари уюшмасининг ташкил этилиши театр санъат соҳасидаги фаолиятлар самарадорлигини янада оширишга ижобий таъсир кўрсатди.

Кўпгина соҳалар сингари амалий ўзгаришлар мусика-кўшиқчилик йўналишида ҳам амалга оширилди. Мамлакат Президенти ушбу санъат соҳасини ҳам моддий, ҳам маънавий жиҳатдан доимо қўллаб-қувватлаб турди. Халқимизнинг

Санъат тарихи, фалсафа ва номоддий маданий мерос

қўшиқ санъатига бўлган қизиқишини эътиборга олган ҳолда 1996 йил 27 августда Президентнинг “Ўзбекистон – Ватаним маним” қўшиқ байрами ҳақидаги махсус фармони чиқарилди. Ушбу фармонга биноан ҳар йили август ойининг учинчи якшанбаси “Ўзбекистон – Ватаним маним” қўшиқ байрами куни деб эълон қилинди. Самарқанд шаҳрида ҳар икки йилда “Шарқ тароналари” фестивалини ўтказиш йўлга қўйилди.

Болалар мусика ва санъат мактабларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш ва уларнинг фаолиятини янада яхшилаш бўйича “2009-2014 йилларга мўлжалланган давлат дастурини тайёрлаш чора-тадбирлари тўғрисида” Ўзбекистон Республикаси Президентининг алоҳида фармони эълон қилинди. Бунда ёшлар тарбияси, уларни билими, юксак маънавият руҳида тарбиялаш учун моддий асос зарурлиги нуктаи-назаридан ёндашилди. Шунинг учун ҳам Ислом Каримов қуйидагича таъкидлайди: “Бир сўз билан айтганда инсон ўз тимсолида ҳам моддий, ҳам маънавий хусусият ва аломатларини мужассам этган ноёб хилкат, Яратганнинг буюк ва сирли мўъжизасидир...

Инсонга хос орзу-интилишларни рўёбга чиқариш, унинг онгли ҳаёт кечириши зарур бўлган моддий ва маънавий оламни бамисоли парвоз қилаётган кушнинг икки қанотига киёсласак, ўйлайманки, ўринли бўлади”. [9.Б.67]

Истиклол йилларида мамлакатимизда халқ таълимининг асосий бўғини — узлуксиз таълим тизими жаҳон талаблари даражасида юксак маънавият заминида қурилиб, давлат таълим стандартлари ва тегишли таълим дастурлари билан таъминланди.

Мамлакатимизнинг маънавий ҳаётида таълим тизимидаги ислохотларнинг ўрни бекиёс эканлигидан келиб чиққан ҳолда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1997 йил 6 октябрдаги “Таълим-тарбия ва кадрлар тайёрлаш тизимини тубдан ислох қилиш, баркамол авлодни вояга етказиш тўғрисида”ги Фармонига биноан “Таълим тўғрисида”ги Қонун ва Кадрлар тайёрлаш бўйича миллий дастурни ҳаётга татбиқ этиш ишлари давлат сиёсатининг устувор йўналиши сифатида белгиланди. Шу боисдан ҳам таълим муассасалари ўз фаолиятини Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, “Таълим тўғрисида”ги Қонун, Кадрлар тайёрлаш миллий дастури ва бошқа меъёрий ҳужжатлар асосида

юрита бошлади. Таълим, тарбия муассасаларининг асосий вазифаси умуминсоний кадриятлар, ижодий тажрибалар, кўп асрлик анъаналарни ҳисобга олган ҳолда ҳар томонлама ривожланган шахсни шакллантириш мақсадида давлат сиёсатини амалга оширишдан иборат эканлиги белгилаб қўйилди. Шунга мувофиқ барча олий, ўрта махсус, касб-хунар таълими, умумий ўрта таълим, мактабгача тарбия муассасаларида жиддий ислохотлар амалга оширилди.

Истиклолнинг дастлабки йилларида Ислом Каримов томонидан илгари сурилган “Ўзбекистон – ягона Ватан” ғояси миллатлараро тотувликни саклашда мамлакатимизда қўлга киритилган асосий ютуқлардан бири ҳисобланади. Мамлакатимиз ҳудудида истиқомат қилувчи барча миллат ва элатларнинг тиллари, урф-одатлари ва анъаналари ҳурмат қилинишини таъминлаш, уларнинг ривожланиши учун шароит яратиш мақсадида 1989 йилдаёқ Маданият ишлари вазирлиги қошида мамлакат миллатлараро Маданият маркази ташкил этилди. Унинг таркибида 12та, жумладан, қозоқ, қорейс, арман, озарбайжон, тожик каби маданият марказлари фаолият кўрсата бошлади. 1995 йилга келиб уларнинг сони 80дан ортди. [12.Б.84]

1992 йил январь ойида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси қарори билан Ўзбекистон Республикаси байналмилал маркази ташкил этилди. Миллий маданий марказлар фаолиятини мувофиқлаштириш ва уларга қўмаклашиш унинг асосий вазифаси сифатида белгиланди. Миллатлараро муносабатлар ҳақида сўз кетар экан, истиклол йилларида мамлакатимиздаги турли миллат ва элатлар вакилларига ўзларининг тарихий ватанлари билан алоқалар ўрнатишига ҳам имкониятлар яратилганлиги алоҳида қайд этиш лозим. Жумладан, 2002 йилнинг ўзида бошқирд, тожик, татар ва қозоқ халқларининг жаҳон форуми бўлиб ўтди ва уларда юртимиздан 110 дан ортиқ вакил иштирок этди. [4.Б.87] Кейинги йилларда бундай алоқалар янада кенгайиб борди.

Ислом Каримовнинг бевосита ташаббуси билан “Шу азиз Ватан барчамизники”, “Ўзбекистон — умумий уйимиз” номлари остида ўтказиб келинган кўргазмалар миллатлараро муносабатлар ривожига ўзига хос аҳамиятга эга бўлди. Мамлакатимизда қарор топган миллатлараро тотувликка диний-маънавий жараёнлар билан ўзаро боғлиқликда эришилди. Бугунги кунда республикаимиз аҳоли-

сининг миллий қиёфаси фақат Шарқ эмас, балки Ғарб цивилизациясига ҳам мос умуминсоний тамойиллар, ислом, христианлик ва бошқа динларга эътиқод, анъана ва урф-одатлар, ранг-баранг турмуш тарзидан иборат бўлган мезонларни ҳам ўзида акс эттирмоқда.

Бунга Биринчи Президентимизнинг истиқлол истиқболи учун зарур бўлган тинчлик, осойишталик, барқарорликнинг миллатлараро тотувлик ва динлараро бағрикенглик сиёсати билан боғлиқ ҳолда яратилишини олдиндан кўра билганлиги туфайли эришилди. Ер юзидаги баъзи мамлакатларда миллатлараро ва динлараро тўқнашувлар туфайли юз берган фожиаларни кўриб, бунга яна бир бор амин бўлмоқдамиз.

Мамлакатимизда истиқлол билан боғлиқ бўлган улкан вазифаларни бажаришга халқимизни сафарбар этишни миллий ғоясиз тасаввур этиш мумкин эмаслигини чуқур англаган Биринчи Президентимиз миллий ғояни шакллантириш мамлакатнинг ўз йўлини тўғри белгилаши, одамлар онги ва тафаккурини ўзгартириш, миллатнинг ўзлигини англаш, миллий бирлик ва ҳамжиҳатликни таъминлаш, халқаро ҳамжамиятнинг тўлақонли аъзоси сифатида барқарор ривожланиш йўлига чиқиб олиш, қўлга киритилган ютуқларни ҳар томонлама мустаҳкамлаш учун зарур бўлган қарашлар тизими сифатида асослаб берди. Шунга кўра юрт тинчлиги, фаровонлиги, Ватан ранаки, комил инсон, ижтимоий ҳамкорлик, миллатлараро тотувлик, динлараро бағрикенглик ғоялари яратилди.

Юрт тинчлиги ғояси – мустақил мамлакатнинг турли тажовузларидан асраш орқали тинчликни сақлаш, ватан равнаки ғояси – ҳар бир кишининг манфаатини эл-юрт манфаати билан уйғунлаштириш, комил инсон ғояси – жисмонан

соғлом, шарқона одоб-ахлоқ ва умумбашарий ғоялар руҳида камол топган инсонни шакллантириш, ижтимоий ҳамкорлик ғояси – турли ижтимоий гуруҳлар, қатламлар, миллатлар, ирқлар, динларга мансуб бўлган кишилар қарашлари, мақсадлари, интилишларини жамиятнинг ягона мақсадига мувофиқ йўналтиришда алоҳида роль ўйнади. Ислом Каримов “Элим деб, юртим деб, ёниб яшаш керак” деган ғоясига бир умр амал қилиб яшади, миллатнинг ҳақиқий етакчиси сифатида унинг манфаатларини ҳимоя қилиш ва орзуларини рўёбга чиқаришни доимо ўз ҳаётининг бош мақсади деб билди. Шунинг учун ҳам миннатдор халқимизнинг Биринчи Президентимиз хотирасини абадийлаштириш мақсадида билдирган кўплаб хоҳиш истаклари ҳисобга олиниб, Тошкент шаҳридаги халқаро аэропорт, Тошкент Давлат Техника университети, Асака автомобиль заводи, Фарғона шаҳридаги санъат саройи, Пойтахтимиз ва ҳудудларимиздаги марказий кўчалар, Оксарой қароргоҳида ўз фаолиятини бошлаган илмий маърифий ёдгорлик мажмуаси, Махсус ҳайрия жамоат фонди Ислом Каримовнинг муборак номлари билан аталди. Тошкент ва Самарқандда Ислом Каримовга ҳайкаллар ўрнатилди. Бундан ташқари Биринчи Президентимиз кўп йиллар фаолият кўрсатган Қашқадарё вилоятининг маркази- Қарши шаҳрида ҳайкал ўрнатиш ва Самарқанд шаҳрида ёдгорлик мажмуаси барпо этиш бўйича ишлар олиб борилмоқда.

Ишонамизки, Ислом Каримовнинг фаолияти, ёрқин хотираси учун унинг номи берилган масканлар халқимиз, хусусан ёшларимиз учун Ватанга юксак меҳр ва садоқат кўрсатиб ёниб яшашнинг тимсолига айланади ва ибрат мактаби бўлиб қолади.

Адабиётлар рўйхати

1. Каримов И.А. Адолат, Ватан ва халқ манфаати ҳар нарсадан улуг. – Тошкент: Ўзбекистон, 1998.
2. Каримов И.А. Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. – Тошкент: Шарқ, 1998.
3. Каримов И.А. Биз келажагимизни ўз қўлимиз билан курашимиз. – Тошкент: Ўзбекистон, 1999.
4. Каримов И.А. Биздан озод ва обод Ватан қолсин. – Тошкент: Ўзбекистон, 1996.
5. Каримов И.А. Истиқлол ва маънавият. – Тошкент: Ўзбекистон, 1994.
6. Каримов И.А. Ўзбекистон иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш йўлида. – Тошкент: Ўзбекистон, 1995.
7. Каримов И.А. Ўзбекистон мустақилликка эришиш остонасида. – Тошкент: Ўзбекистон, 2011.
8. Каримов И.А. Маънавий юксалиш йўлида. Тарих, маърифат, маънавият. – Тошкент: Ўзбекистон, 1998.
9. Каримов И.А. Юксак маънавият енгилмас куч. – Тошкент: Маънавият, 2011.
10. Каримов И.А. Миллий давлатчилик, истиқлол мафкураси ва ҳуқуқий маданият тўғрисида. – Тошкент: Ўзбекистон Республикаси Ички Ишлар академияси, 1999.
11. Левитин Л., Каргайил Дональд С. Ислом Каримов янги Ўзбекистон Президенти. Тошкент: Ўзбекистон, 1996.
12. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг “Юксак маънавият – енгилмас куч” асарини ўқитиш бўйича ўқув – услубий қўлланма. – Тошкент: Истикбол. 2010.